

Peter Pavel Glavar

Zbornik prispevkov iz simpozija
Grm Novo mesto 2009

Slovensko strokovno slovstvo na področju živinoreje in čebelarstva: izdaje do leta 1945

Besedilo: prof. dr. Andrej Šalehar

Uvod

Začetki slovenskega strokovnega slovstva na področju živinoreje in čebelarstva se ujemajo z ustanovitvijo in začetnim delom kmetijskih družb na Kranjskem, Goriškem in Štajerskem. Umekova (2006) piše, da je bilo že v programu Kranjske kmetijske družbe, sprejetem na ustanovnem zborovanju članov leta 1767, predvideno tudi izdajanje publikacij, v katerih naj bi objavljali poučne spise, nasvete in poskuse. Ta cilj je bil uresničen, ko je družba v letih 1770–1779 izdala štiri knjige v nemškem jeziku z naslovom *Sammlung nützlicher Unterrichte* (Zbirka koristnih nasvetov). Pri tem je pomemben Bleiweisov zapis (1867), da se je v obdobju izdajanja Zbirke koristnih nasvetov »več razprav o raznih rečeh v kmetovanji dajalo posamezno tiskati, nekoliko tega tudi v *domačem jezici*«. Peter Pavel Glavar je 26. julija 1779 poslal Kranjski kmetijski družbi, kakor poroča Umekova (2006), dopolnjen slovenski prevod Janševega spisa o čebeljih rojih, ta pa naj bi presodila, ali si prevod zluži tiskanje. Delo ni bilo izdano. Tako so se rojevala prva dela strokovnega slovstva na področju živinoreje in čebelarstva v slovenskem jeziku.

Namen tega dela je predstaviti ugotovitve raziskave »Zgodovinski viri o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah: izdaje do leta 1945«, ki od leta 2005 poteka na Oddelku za zootehniko na Biotehniški fakulteti. V okviru te raziskave iščemo, odkrivamo in sistematično urejamo zgodovinske vire o nastanku in reji vseh lokalnih pasem (avtohtonih in tradicionalnih) domačih živali v Republiki Sloveniji, o njihovem nastanku in njihovi reji. Temeljno izhodišče je bila baza informacij, ki jih je Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) zbrala v bibliografiji »Slovenska retrospektivna bibliografija člankov (Bibliografski opisi člankov iz obdobja 1797–1945)«. S tem pregledom smo dobili prve temeljne izhodiščne bibliografske podatke, ki so usmerjali naše delo pri pregledu gradiv in virov, shranjenih v knjižnicah v Sloveniji in tudi v tujini. V pomoč so nam bile tudi bibliografije, ki jih navajamo med viri. Preiskovali smo izdaje do leta 1945. Dozdajšnje ugotovitve predstavljamo v treh sklopih:

- > knjige in tiski,
- > serijske publikacije,
- > zakoni in predpisi na področju živinoreje in čebelarstva.

Naj že na začetku tudi poudarimo, da je nekaj serijskih publikacij in knjig s področja živinoreje in čebelarstva neposredno dosegljivih tudi v Digitalni knjižnici Slovenije (v nadaljevanju: dLIB.si), te pa smo popisali v prilogah. S klikom na povezavo je mogoče neposredno preučevanje in raziskovanje posamezne publikacije.

Slovenske knjige in tiski s pordodčja živinoreje in čebelarstva: izdaje do leta 1945

Splošna predstavitev

»Pripeski k bibliografiji. Slovenske knjige in tiski s področja živinoreje: izdaje do leta 1945« so dosegljivi na dLIB.si na spletnem naslovu:

www.dlib.si/documents/knjige/bibliografije/pdf/URN_NBN_SI_doc-BWKOPEGT.pdf

Bibliografija »Slovenske knjige in tiski na področju živinoreje in čebelarstva do leta 1945« obsega 364 enot. Od tega je bilo 324 knjig napisanih v slovenskem jeziku, 40 (11 %) pa je bilo prevedenih v slovenski jezik. Časovni pregled izdaj knjig in tiskov je prikazan v Tabeli 1.

Do leta 1850 je bilo na področju živinoreje in čebelarstva izdanih skupaj 25 knjig, od teh pa jih je bila nekaj več kot polovica napisana v slovenskem jeziku. Druge so prevodi (po večini iz nemškega jezika). V drugem obdobju, to je od leta 1851 do konca prve svetovne vojne (1918), je bilo izdanih 182 knjig, od teh je bilo prevedenih samo 22 (12,1 %). Povprečno je bilo na leto izdanih 2,7 knjige. Največ knjig na področju živinoreje je bilo izdanih v obdobju od konca prve in do konca druge svetovne vojne (1919–1945), skupaj 157, od teh pa jih je bilo samo šest (3,8 %) prevedenih. V tem obdobju so izdali povprečno po 5,9 knjige na leto.

Preglednica 1: Časovni pregled izdaj knjig in tiskov na področju živinoreje in čebelarstva	Knjige in tiski, izdani v letih	Napisani v slovenskem jeziku	Prevedeni v slovenski jezik	Skupaj
	do leta 1850	13* (52 %)	12 (48 %)	25
	1851–1918	160* (87,9 %)	22 (12,1 %)	182
	1919–1945	151 (96,2 %)	6 (3,8 %)	157
	Skupaj	324 (89 %)	40 (11 %)	364

* Dve knjigi sta izšli v slovenskem in nemškem jeziku.

Najstarejše knjige in tiski

Katera je najstarejša slovenska knjiga na področju živinoreje in čebelarstva?

Valencič (1970) piše, da slovstvena zgodovina navaja kot prvo slovensko kmetijsko knjigo prevod Wolsteinove knjige »Bukuvze od shvinskih bolesni sa kmeteske ludy«, ki je izšla leta 1784 v Ljubljani. To potrjuje tudi Stefančič (1966). Pogosto se šteje za prvo slovensko kmetijsko knjigo »Pogovor od chebelnih rojou«, ki jo je leta 1776 prevedel in dopolnil Peter Pavel Glavar. Ko je bil leta 1951 najden rokopis tega dela, je leta 1976 izšla tudi v knjigi »Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu«, ki jo je uredil Martin Mencej. Zadreg pa še ni konec. Kranjska kmetijska družba je leta 1773 v drugi knjigi Zbirke koristnih nauk izdala strokovno delo z naslovom »Erfahrungsmässiger Unterricht wie die Schafe durch gute Pflege zur vollkommensten Art gebracht, und bey solcher erhalten werden können«, ki ga je (v nemškem jeziku) napisal Brigodo (1771), slovensko pa smo ga preprosto poimenovali »Praktični nauki o reji ovac«. To je prvi strokovni učbenik o reji ovac, izdan v Sloveniji. Umekova (2006) poroča, da je deželno glavarstvo na Kranjskem leta 1775 in še enkrat naslednje leto prosilo Blaža

Kumerdeja, naj to delo prevede v slovenski jezik, ničesar pa ne pove o tem, ali je bilo to tudi narejeno. Morda pa bodo besedilo nekoč našli v kakem arhivu. In če bo ta rokopis najden, bo to eno izmed najstarejših ali celo najstarejše slovensko strokovno delo na področju živinoreje. Razvozlati pa je treba tudi Bleiweisove navedbe iz leta 1855 in iz leta 1867. Zapisal je namreč, da je Kranjska kmetijska družba (ob ustanovitvi leta 1767 imenovana Družba za poljedelstvo in koristne spretnosti na Kranjskem) v letih 1770–1779 v Ljubljani v nemškem jeziku izdala štiri obsežne knjige »Sammlung nützlicher Unterriichte« (Zbirka koristnih nasvetov), v katerih so bili objavljeni poučni spisi, nasveti in poskusi, pa tudi, da je bilo več razprav o različnih temah na področju kmetovanja natisnjenih posamično, nekatere tudi v »domačem jeziku«. Katera dela so to bila, še ni ugotovljeno, ko pa bo, bomo zanesljiveje odgovorili na vprašanje, katera je najstarejša slovenska knjiga s področja živinoreje in čebelarstva.

Druge knjige

Leta 1789 je bila izdana knjiga Beckerja Rudolfa Zachariasa »Kmetam sa potrebo inu pomozh, ali uka polne vesele, inu shaloffne pergodbe te vasy Mildhajm. Sa mlade, inu stare ludy« (poslovenil Marko Pohlin, Dunaj 1789, 445 strani).

Istega leta je v Mariboru izšla knjiga »Enu mala besedishe nemrizh Slovinskega, inu Nemshkiga jefika«, napisana tako v slovenskem kot nemškem jeziku. Knjiga na začetku vsebuje slovar, ki je skupaj s sestavki, tremi tudi s področja živinoreje, pravzaprav prvi terminološki slovar na področju kmetijstva.

Leto 1792 je bilo zelo bogato, saj so izšli tri knjige. Med prevodi je tudi knjiga (glej naslovnico – slika 2), ki jo je napisal slavni slovenski čebelar Anton Janša, v slovenski jezik pa jo je prevedel Janez Goličnik pod naslovom: »Popolnoma podvuzhenje sa vsse zhebellarje«. Knjiga je bila v nemškem jeziku izdana po Janševi smrti v letu 1775 in še enkrat leta 1790.

Naslednja knjiga je izšla leta 1810 v Celju. Gre za priročnik o tem, kako se je treba varovati pred živinskimi boleznimi in kako jih zdraviti, njegov avtor pa ni znan.

Od knjig, ki so bile izdane po letu 1810 (16 knjig), so tri s področja čebelarstva, štiri obravnavajo varovanje (zaščito) živali, po ena je namenjena konjereji, gojenju sviloprejk, prašičereji, kmetijski kemiji in živalskim boleznim. Zanimivo je tudi povabilo in oznanilo iz leta 1848: »Oznanilo nove šole v slovenskem jeziku za živinorejo, živinozdravilstvo in podkovstvo v Ljubljani«, ki je začela delovati leta 1850. Med učnimi predmeti je bil tudi predmet Živinoreja, zato to leto štejemo za začetek rednega pouka o živinoreji v slovenskem jeziku. Druge knjige so učbeniki za nedeljske šole ali berila za nedelje in praznike ter splošno strokovne kmetijske knjige.

Knjige in tiski, izdani v letih 1851–1918

V obdobju 1851–1918 je bilo skupaj izdanih 182 knjig (2,7 knjige na leto). Poudarimo najprej, da je bilo od tega samo 22 knjig – nekaj več kot desetina – prevedenih, preostale pa so bile. napisane neposredno v slovenskem jeziku. Knjige opisujejo vsa področja živinoreje. Med avtorji so številni, ki so napisali in izdali (šteti so tudi ponatisi in razširjene izdaje) tri knjige ali več. Največ jih je pripeljal dr. Janez Bleiweis (11). Skupaj s Simonom Strupijem (4 knjige) sta s svojim delom brez dvoma zaznamovala prvo desetletje obravnavanega obdobja. Leta 1858 je izšla Bleiweisova knjiga Nauk od reje domače živine. Konec 19. in v začetku 20. stoletja je bil najplodovitejši pisec Viljem Rohrman (8

Slika 1:
Naslovnici dveh knjig, ki
sta izšli med prvimi

knjig), preostali avtorji pa so bili: Franjo Dular – 5 knjig, Fran Erjavec – 6 knjig, Ernest Klavžar – 3 knjige, Jakob Legvart – 3 knjige, Gustav Pirc – 5 knjig in Ludvik Steuert – 4 knjige (prevodi knjig o Sosedu Razumniku).

V letih 1869–1882 so izhajala Naznanila (v slovenskem in nemškem jeziku – Mitteilungen) c. kr. Kmetijske družbe na Kranjskem, ki so podrobno poročala o pospeševanju živinoreje in objavila številne strokovne razprave. Na začetku 20. stoletja so kot priloga Kmetovalcu začela izhajati Gospodarska navodila (skupaj 15 zvezkov na področju živinoreje), ki so obravnavala različne strokovne živinorejske teme in različna praktična navodila. Omeniti je treba tudi različna Pravila, saj so v tem obdobju nastajale živinorejske zadruge in druge organizacije.

Številčnost slovenskih strokovnih knjig na področju živinoreje in čebelarstva v obdobju 1851–1918 potrjuje, da so se v tem obdobju izšolali in usposobili številni slovenski strokovnjaki, ti pa so svoje znanje širili med rejce tudi s pisano besedo. Nekateri so v tem obdobju napisali tudi nekaj strokovnih živinorejskih knjig v nemškem

ANTONA JANSKAJA Zefvarskega Zhebellarja. POPOLNOMA PODVUZHENJE

SA
VSSE ZHEBELLARJE.

NA KAJ SA ENO VISHO TAISTI OD SVOJRH
ZHEBELL DRES TEGA, DE BI NJE PODIRALI,
A MORILI

1. En bogatejši Dobizhek, hoker doščmalu, tohku sadobijo.
- a. Vender vseh Zhebellu per Chulafoji, inu dobi Mzhzy ohranijo.
- g. Ushahetzi Fain Zhebell da svoje sukeri tohku uzhivajo, inu the trojim Erbam sapustijo.

Na mnogo Proshujo is Nemshkiga, na
Kraynsku pretsaulovu, inu s' nekaterim
Pomezkajnam pogmirano.

OD
JOANNESA GOLITSCHNIKA
Fajmoflstra v' Grishi na Stajerkin.

J. Zellic
V' ZELLI,

Utisneno, inu te najde per Fr. Jof. Jenko,
1 7 9 2.

Slika 2:
Naslovnica prevoda knjige Antona Janše iz leta 1792

jeziku, vendar te, žal, nikoli niso bile prevedene v slovenščino. Primer take knjige je delo Franca Povšeta Rinder der Karst- und Küstenländer. Prvi del: Krain, 1893 – VIII, 103 str.; drugi del: Görz, Istrien und Triest, 1894. – VIII, 137 str. V tej knjigi so podrobno opisane goveje pasme, ki so jih redili na tedanjem Kranjskem, Goriškem in v Istri, med drugimi na primer bohinjsko govedo, kraško govedo in tolminsko govedo.

Knjige in tiski, izdani v letih 1919–1945

V obdobju 1919–1945 je bilo skupaj izdanih 157 knjig (5,9 knjige na leto). Najprej naj poudarimo, da je bilo od tega prevedenih samo šest knjig, druge pa so bile napisane neposredno v slovenskem jeziku. Tematika knjig je zelo raznolika; v Tabeli 2 je prikazan poskus razporeditve knjig po področjih.

Posebej številni so knjige in tiski o mlekarstvu, čebelarstvu, razvoju in ekonomiki kmetijstva ter o travništvu, krmi in gnojenju. Veliko je tudi učbenikov in skript, ki smo jih našli v knjižnici na Srednji biotehniški šoli v Naklem pri Kranju in ki so zapuščina Specialne mlekarske šole v Škofji Loki. Na področju posebne živinoreje je veliko gradiv iz govedoreje, perutninarstva in kuncereje. Kot zanimivost naj navedemo navajamo drobno knjižico z naslovom O varstvu živali (zbral in uredil Janko Koren), Ljubljana 1936 ali 1940, 20 strani (leto izida še ni pojasneno), v kateri so zbrana tako pravila iz nekaterih držav sveta kot organiziranost zaščite (varovanja) domačih živali. Podrobno so opisani tudi razvoj zaščite (varstva) živali na Slovenskem ter zakonska pravila.

Slovenske knjige in tiski s področja živinoreje in čebelarstva: izdaje do leta 1945, dosegljive na dLIB.si

Na naslovu dLIB.si je mogoče naročiti tudi digitalne kopije knjig, ki so izšle v obdobju od leta 1500–1945, ki jih hranijo v NUK-u (Narodna in univerzitetna knjižnica) in ki so navedene v tej bibliografiji. Treba je samo klikniti na naslov: www.dlib.si/eod/ in jih poiskati. V NUK-u sicer hranijo bogat

Preglednica 2:	Tematika	Število knjig
Poskus razporeditve knjig in tiskov v letih 1919–1945 po tematici	Čebelarstvo	14
	Drobnica	3
	Gospodarska navodila	10
	Govedoreja	8
	Konjereja	7
	Krma, prehrana, travništvo, gnojenje	12
	Kunci	6
	Mlekarstvo	19
	Nerazporejeno	4
	Perutninarstvo	8
	Praščereja	3
	Razvoj kmetijstva, ekonomika	13
	Splošna živinoreja	7
	Splošno kmetijstvo	22
	Učbeniki, skripta	13
	Varstvo živali	1
	Živinozdravstvo	7

fond strokovnih knjig s področja živinoreje, in to ne samo slovenskih, ampak tudi številnih tujih. Doslej je digitaliziranih osem slovenskih knjig s področja živinoreje, tako da so neposredno dostopne (seznam je v Prilogi 1). Na področju čebelarstva je prek dLIB.si mogoče v digitalizirani obliki naročiti 16 knjig (seznam je v Prilogi 2.).

Slovenske serijske publikacije s prispevki s področja živinoreje in čebelarstva: izdaje do leta 1945

Splošna predstavitev

Slovenske serijske publikacije s prispevki s področja živinoreje in čebelarstva so začele izhajati pozneje kot knjige. Najstarejše so Kmetijske in rokodelske novice, ki jih je izdajala Kmetijska družba na Kranjskem. Ta publikacija je sicer pod štirimi naslovi izhajala vse od leta 1843 do 1902. Slovenska strokovna revija z najdaljšim stažem nepretrganega izhajanja je Slovenski čebelar, saj izhaja že vse od davnega leta 1898.

Ob pregledu 121 slovenskih serijskih publikacij, ki so izšle do leta 1945, smo našli prispevke s področja živinoreje in čebelarstva v 93 enotah (seznam publikacij je v Prilogi 3).

Časovni pregled pričetka izdajanja slovenskih serijskih publikacij z objavami o živinoreji in čebelarstva: izdaje do leta 1945 – Preglednica 3.

Slika 3:
Prva naslovnica Kmetijskih
in rokodelskih novic z
Oznanim o novem
slovenskem časopisu

Obdobje	Število	Preglednica 3: Časovni pregled pričetka izdajanja slovenskih serijskih publikacij z objavami o živinoreji in čebelarstvu: izdaje do leta 1945
do leta 1850	2	
1851–1870	10	
1871–1890	12	
1891–1910	21	
1911–1930	26	
1931–1945	22	
Skupaj	93	

Preglednica 4: Najstarejše ter za živinorejo in čebelarstvo najpomembnejše slovenske serijske publikacije:

1. KMETIJSKE IN ROKODELSKE NOVICE, LJUBLJANA (1843–1902) – DOSEGLJIVO NA dLIB.SI,
2. UMNI GOSPODAR, GORICA (1863–1865),
3. SLOVENSKI GOSPODAR, MARIBOR (1867–1941) – DOSEGLJIVO NA dLIB.SI,
4. ŠTAJARSKI GOSPODAR, GRADEC (1869–1878),
5. NAZNANILA (dvojezična), LJUBLJANA (1869–1882),
6. GOSPODARSKI LIST, GORICA (1869–1876),
7. SOČA, GORICA (1871–1915) – DOSEGLJIVO NA dLIB.SI,
8. SLOVENSKA ČBELA, LJUBLJANA (1873–1882),
9. KMETOVALEC, GORICA (1875–1877),
10. GOSPODARSKI LIST, GORICA (1881–1901),
11. SLOVENSKI ČBELAR IN SADIJERJEJEC, LJUBLJANA (1883–1889),
12. KMETOVALEC, LJUBLJANA (1884–1944),
13. GOSPODARSKI GLASNIK ZA ŠTAJERSKO, GRADEC (1884–1918),
14. DOLENJSKE NOVICE, NOVO MESTO (1885–1919) – DOSEGLJIVO NA dLIB.SI,
15. SLOVENSKI ČBELAR, LJUBLJANA (1898 →) – DOSEGLJIVO NA dLIB.si (leto 1898).

Preglednica 5: Specializirane slovenske serijske publikacije na področju živinoreje in čebelarstva – izdaje do leta 1945

1. SLOVENSKA ČBELA, LJUBLJANA (1873–1882),
2. SLOVENSKI ČBELAR, LJUBLJANA (1898 →),
3. PEROTNINAR, TRŽIČ (1906–1908),
4. KONJEREJEC (priloga Kmetovalca), LJUBLJANA (1913–1922),
5. PERUTNINAR (priloga Kmetovalca), LJUBLJANA (1913–1914),
6. KONJEREJEC, MARIBOR (1925–1930),
7. REJEC MALIH ŽIVALI, ŠINKOV TURN (1934–1939),
8. SLOVENSKI MLEKARSKI LIST, LJUBLJANA (1937–1941),
9. ŽIVALCA, LJUBLJANA (1933–1939).

Seznam slovenskih serijskih publikacij z objavami s področja živinoreje in čebelarstva, ki so neposredno dostopne na dLIB.si, je v Prilogi 4.

Slovenski čebelar

Slovenski čebelar je strokovna revija z najdaljšim stažem, saj nepretrgano izhaja že vse od leta 1898. Glede na to torej letos praznuje 111-letnico izhajanja.

Slika 4:
Naslovnica prve številke prvega letnika revije Slovenski čebelar

Uredniki revije:

1. Frančišek Rojina, 21 let
2. Martin Humek, 6 let
3. Avgust Bukovec, 20 let
4. Stane Mihelič, 1 leto

5. Vladislav Rojec, 18 let
6. Edi Senegačnik, 5 let
7. Martin Mencej, 6 let
8. Janez Mihelič, 33 let
9. Marko Borko, od leta 2008

Utrinki iz objav v slovenskih serijskih publikacij

Raziskava zgodovinskih virov o slovenskih pasmah je odkrila že več kot 1500 objav.

Prvi utrinek: Iz pozabe so bile znova obujene stare slovenske pasme, na primer:

- > posavinski konj,
- > bohinjski konj,
- > kobariški konj,
- > solčavski črni prašič,
- > štajerski črni prašič,
- > gorenjski črnolisasti (črnopikasti) prašič,
- > bohinjska koza,
- > tolminska koza,
- > domača rjava koza.

Drugi utrinek: A. Cvenkelj: Rešimo bohinjsko govejo pasmo. Domoljub – Naš kmečki dom, 51(1914)2, str. 10–13.

Clovek zametuje domače, kar je dobro in išče daleč v tujini boljše, a zaman. Tako se je godilo tudi bohinjski goveji pasmi.

Užitek nam mora biti prvo in glavno, kar zahtevamo od dobrega goveda in ravno v tem oziru se bohinjska goveja pasma, akoravno ni velika — zelo odlikuje. Toda mešala se je ta izborna in edina domača planinska pasma nesmotreno in preveč s pingavsko tako, da jo bo slednja skoraj izpodrinila. Žal, da se ni storilo do danes v povzdigo bohinjske govedoreje še nič, ampak nasprotno z nepravilnim mešanjem celo škodilo. Pred 4 leti smo imeli v Srednji vasi v Bohinju shod, ki je imel edini namen, vzbuditi med Bohinjci zanimanje za njihovo domačo, dotlej zametovano, toda izborna govejo pasmo. Ker poznam iz lastne skušnje to pasmo že zdavnaj in jo visoko cenim, si štejem v svojo dolžnost, da vnovič opozorim in zakličem v prvi vrsti Bohinjcem: Otmimo bohinjsko govejo pasmo!

Tretji utrinek: Dobre lastnosti domačih prašičev treba ohraniti. Dolenjske novice, 1899, str. 217.

Med dobre lastnosti domačih prašičev ni le prištevati teh, da so utrjeni za naše razmere, da so rodovitni in rastni, da se radi redé, in da so pripravi tudi za pašo, ampak tudi te, da nam dajejo prav slastno meso, ki je posebno pripravno za mesene klobase in fine gujati (ali šunke). Meso domačih prašičev je čvrsto, jedrnat in bolj temno-rudeče barve; prekajeno je bolj stanovito in bolj okusno kakor meso jorkširskih prašičev. Prav zaradi tega nam dajejo domači prašiči najboljše mesene klobase in prav fine in sočne gujati.

Ker se rabi tudi pri nas jorkširsko pleme za izboljšanje domačih prašičev, paziti moramo nato, da ne izpodrinemo z njim dobrih lastnostij, ki jih imajo domači prašiči. Kakor nam zamore jorkširsko pleme pomagati v prašičji reji do boljših vspehov, ravno tako nam pa tudi lahko škoduje, ako ga rabimo v preveliki meri. Kar je dobrega, treba ohraniti!

Četrti utrinek: Gustav Pirc: Kdo je umen živinorejec ali živinorejec sploh? Kmetovalec, 27(1910)3, str. 24–25.

Živina ni stroj, temveč silno sestavljeno živo bitje, ki živi in uspeva edino le po naravnih zakonih, ki jih živinorejec mora poznati, če naj živinorejo uspešno goji.

Za umno živinorejo je znanstvena naobrazba neobhodno potrebna. Kdor nima vsaj osnovnih pojmov tozadavnega znanstva, ta se ne more imenovati živinorejca, ampak je preprosto lastnik živine, ki nima nobenega cilja, ki dela tjavendan, vzgaja, oskrbuje in razmnožuje živino dobro ali slabo, kakor je pač videl pri svojih pradedih ali sosedih.

Umen živinorejec mora poznati postanek novega bitja, mora vedeti, da so v oplojenem jajčecu že zasnovane vse lastnosti bodočega mladiča, ker sta spojeni moški in ženski celici po gotovih naravnih zakonih spojili lastnosti staršev in je končno le od umnega živinorejskega dela zavisno, če živinorejec z umnim ravnanjem vzbudi v mladem življenju zasnovane dobre lastnosti do viška razvitja.

Zakonodaja na področju živinoreje in čebelarstva v slovenskem jeziku: izdaje do leta 1945

Posebej velja poudariti, da so v tem obdobju nastali tudi številni zakoni na področju živinoreje in čebelarstva v slovenskem jeziku (seznam virov je v Prilogi 5). Poleg zakonskih predpisov o žrebcih, ki so jih na področju konjereje objavili že pred letom 1850, so pomembni zakoni o varstvu domačih živali (1855), prvi zakon za povzdigo govedoreje (1868), zakon o čebelarstvu (1879) in drugi. Naznanila so leta 1878 objavila Načrt deželne postave za vojvodino Kranjsko o ravnani z junci za plemo. Leta 1891 je Ernest Klavžar v knjigi Priročni zakonik za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško objavil zakon o čebelarstvu (leto 1879). Leta 1897 je v Gradcu izšla knjiga Zakon z dne 17. aprila 1896 in izvršilna naredba v povzdigo govedarstva za vojvodino Štajersko. Na Dunaju so od leta 1870 do 1918 v slovenskem jeziku izdajali Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane, ki je dostopen tudi na spletu.

Prvi primer: Zakon proti terpinčenju živali iz leta 1855. Leta 1855 so za celotno tedanje avstrijsko monarhijo (razen za vojne kraje) izdali Ukaz, na podlagi katerega se »daje postava zoper terpinčenje ali trapljenje živali«:

75.

Ukaz c. k. ministerstva notranjih opravil po dogovoru z c. k. najvišjo policijsko oblastnijo 15. Februarja 1855,

veljaven za vse kronovine, razun vojaške krajine,

s katerim se daje postava zoper terpinčenje ali trapljenje živali.

(Je v derž. zakoniku, X. delu, št. 31, izdanim in razposlanim 21. Februarja 1855.)

Kdor z živalmi, naj bodo njegove ali ne, na očitnem mestu tako gerdo ravna, da se ljudje nad tem pohujšavajo ali spotikujejo, tega ima politična gosposka in v krajih, kjer je kakošna c. k. policijska gosposka, pa ona kazniti ali štrafati po §. 11 cesarskega ukaza 10. Aprila 1854, derž. zak. št. 96 *) (v lombardo-beneškem kraljestvu po §. 4 ukeza ministerskega 25. Aprila 1854, št. 102).

Če bi se kje opazilo, da ljudje na nektero vižo pogostoma živali terpinčijo, ali da je tako gerdo ravnanje pri kaki kupciji ali pri kakem rokodelstvu v navado prišlo, ima deželno poglavarstvo oblast, posebne prepovedi zoper takošno obnašanje oznaniti.

Baron **Bach** s. r.

Drugi primer: Zakon o čebelarstvu iz leta 1879

Tretji primer: 140 let – Prvi zakon o živinoreji na slovenskem ozemlju

Postava od 18. junija 1879,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško
zadevajočo čebelarstvo.

(št. 13 dež. zak. za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriško-Gradiške sem spoznal za dobro, zapovedati to-le:

§. 1. S čebelarstvom sme pečati se, kdor hoče, da le se drži zapovedi te-le postave.

Postava od 10. decembra 1868,
veljavna za vojvodino štajersko o povzdigi reje goveje živine.

Ukaz deželnega odbora štajerskega od 29. aprila 1871

okrajnim odborom na štajerskem glede izvršitve postave od 10. decembra 1868
(deleln. zak. št. 4) o povzdigu živinoreje.

S to postavo se okrajnemu zastopniku posebnost odznanje:

- a) Skrb za to, da se v okraju pripravijo plemal hiki pripravijo, v posameznih okolišah okraja primeren razpustijo in čuvanje nad njihovimi razlinji, skrb, da se ustanovijo zavarovalna društva za živino, najmanj živino-zdravniki in da politične oblasti in občine pri izvrševanju kulnih predpisov podpirajo;
- b) pospeh obdelovanja travelj (rastlin za klujo) kakor tudi pospeh, in ko bi treba bilo, podpirajo naprav za nepeljavo in odpeljavo vade;
- c) pospeh vednosti med živinorejci o tem, kako se mora zastopno s živino ravnati in ji srečiti in njih podpiranje k koristni reji goveje živine, kosačuo
- d) izprobuje tistih postavnih naredek, po katerih je mož živinorejcem prodajo goveje živine in od nje pridobljenih izdelkov pospeševati in zlagjevali.
- e) Skrb za pospešek planinskih gospodarstev, posebno za to, da se društva za sirarijo pomagajo ustanovljati in da se podpirajo.

V deželnem zakoniku in ukaznem listu za vojvodstvo Štajersko je bil na začetku leta 1869 objavljen prvi zakon o živinoreji na slovenskem ozemlju, ki je bil sprejet 10. 12. 1868 – torej pred več kot 140 leti. Že v naslovu samem je poudarjeno, da obravnava govedo in govedorejo, ki je bila tedaj najpomembnejša živinorejska panoga.

Visoka obletnica – več kot 140 let od sprejetja prvega zakona o živinoreji na slovenskem ozemlju – in vsebina nas nagovarjata k spoštovanju tega pomembnega mejnika za slovensko živinorejo. Snovalci zakona so dobro poznali živinorejo. Takrat znana strokovna spoznanja so zelo smiselno vgradili v posamezne člene in pri tem zakonsko opredelili vsa pomembnejša področja reje živine. Prav ta celovitost je velika odlika tega prvega zakona o živinoreji. Morda so bili sestavljavci zakona prav po svojem strokovnem znanju preveč pred praktično živinorejo, zato so bile nekatere zakonske rešitve za številne rejce tako rekoč nerazumljive. To je bil verjetno razlog, da so v Slovenskem gospodarju objavljali Pojasnila, ki jih je lahko napisal le človek z dobrim teoretičnimi znanji in praktičnimi izkušnjami z rejo živine. V tem je morda tudi ena od možnih razlag, zakaj se Kranjska kmetijska družba ni strinjala z vsemi določili zakona in zakaj je šele po enajstih letih (1879) sprejela svojo Postavo za ravnanje z junci za plemo, ki ni zakon, temveč nekakšen živinorejski pravilnik.

Na koncu na kratko presodimo, ali se je kaj od zapisanega v prvem zakonu o živinoreji ohranilo v naših zdaj veljavnih zakonskih predpisih na področju živinoreje. Pri tem omenimo, da morajo biti plemenjaki tudi zdaj odbrani in potrjeni. Imeti morajo dovolilnico. Potrjevanje plemenjakov (najprej žrebcev, potem bikov in pozneje tudi drugih vrst) je živinorejski predpis že več kot dve stoletji, njegov pomen pa se z rabo plemenjakov za osemenje še povečuje. Vse pomembnejši so tudi reja, ravnanje in oskrba ter varstvo živali. In še bi lahko naštevali.

Razprava in sklepi

Raziskava slovenskega strokovnega slovstva na področju živinoreje in čebelarstva do leta 1945 je pokazala, da je zakladnica knjig in tiskov (364 enot), objav v serijskih publikacijah (93 enot) in prvih zakonov na teh področjih v slovenskem jeziku precej bogata. Zaradi velikega zatiranja slovenskega jezika, še posebej do začetka 19. stoletja, smo slovensko strokovno slovstvo na področju čebelarstva in še posebej živinoreje dobili razmeroma pozno. Prva dela so bila pogosto prevodi tujih, najpogosteje nemških del. V obdobju do leta 1850 je bila skoraj polovica vseh del prevodov. V naslednjih letih, ko je bilo vse več tudi slovenskih izobražencev, je velika večina del in objav izvirno nastala v slovenskem jeziku.

Poglaviti viri podatkov, ki smo jih uporabili v raziskavi, so zbrani v poglavju Viri. Pri takem delu so dandanes izjemen pripomoček sodobna računalniška orodja in baze podatkov, kljub temu pa so vse te baze dinamične, saj jih stalno dopolnjujejo z novimi podatki in viri. Zato je povsem verjetno, da bodo odkrita tudi nova dela in objave, ki bodo še obogatila strokovno slovstvo na področju živinoreje in čebelarstva. Kakor koli že, tudi na boljšem sejmu je bil odkrit marsikateri, v seznamu navedeni vir.

Knjige, tiski, serijske publikacije in stari zakoniki so bili, so in bodo nezamenljiv vir znanja, usposabljanja in učenja. So naša kulturna in strokovna dediščina. Na področju živinoreje in čebelarstva je bera strokovnega slovstva do leta 1945 precej bogata. Ko listamo po starih publikacijah, se lahko pisecm priklonimo iz spoštovanja do njihovega strokovnega znanja in splošne razgledanosti. Slovenske knjige, tiski, serijske publikacije in stari zakoniki na področju živinoreje in čebelarstva so tudi velik prispevek k ohranjanju in še posebej k uveljavljanju slovenskega jezika, saj so jih brali predvsem na kmetih, kjer so se v vsej zgodovini najbolj ohranjale naše korenine. Prvi avtorji so tudi začetniki slovenske strokovne živinorejske in čebelarke terminologije.

Spletni portal dLIB.si, ki deluje v okviru NUK-a, se zelo hitro razvija, tako da lahko še do nedavna pogosto težko dostopna in dragocena gradiva prebiramo in raziskujemo neposredno, od kjer koli. Tudi na področju živinoreje in čebelarstva je zdaj mogoč dostop do osmih knjig in osmih serijskih publikacij, ki so bile izdane pred letom 1945, stare knjige v digitalizirani obliki pa je po razmeroma sprejemljivi ceni mogoče tudi naročiti. Na področju čebelarstva je tako na primer ponujenih šestnajst knjig, med katerimi je tudi prevod Janševe knjige iz leta 1792.

Viri:

- Adamič, France: 200 let kmetijskega tiska na Slovenskem (1792–1992). Zbornik Biotehniške fakultete v Ljubljani. Supplement 16 – kmetijstvo, 1992, 70 strani.
- Bleiweis, Janez: Zgodovina ces. kralj. kranjske kmetijske družbe s statističnim popisom na Kranjskem. Ljubljana 1855, 32 strani.
- Bleiweis, Janez: Zgodovinske črtice važnejšega delovanja c. k. kmetijske družbe na Kranjskem od pričetka njenega v letu 1767. do konca leta 1867. Ljubljana 1867, 40 strani.
- COBIB.SI – vzajemna bibliografsko-kataložna baza podatkov.
- Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane. Dunaj 1870–1918. (http://alex.onb.ac.at/gesetze_drab_fs.htm - 28. 4. 2009)
- E-knjige po naročilu.

- Ferčej, Jože, Osterc, Jože: 200 let slovenskih knjig s področja živinoreje. Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike. Ljubljana 1993, 12. zvezek, str. 208–210.
- Glaser, Karel, Šlebinger, Janko: Slovenska bibliografija za l. 1901–1906. Iz Zbornikov Slovenske matice, zvezki: IV. (1902, str. 203–231); V. (1903, str. 199–238); VI. (1904, str. 190–234); VII. (1905, str. 211–266); VIII. (1906, str. 173–229); IX. (1907, str. 170–233). Ljubljana 1902–1907.
- Mihelič, Stane: Pregled slovenskega čebelarstva. V: Bukovec, Avgust in dr.: Sodobno čebelarstvo. I. Teoretičen del. Ljubljana 1955, strani VII–XXI.
- Moder, Janko: Mohorska bibliografija. Celje 1957, 547 strani.
- Osrednji katalog NUK-a KatNUK.
- Povše, Franc: Landwirtschaftliche Literatur in slovenischer Sprache. Zusammenstellung der in der Periode 1848 bis 1898 in slovenischer Sprache publicierten Schriften Landwirtschaftlichen Inhaltes. Geschichte der österreichischen Land- und Forstwirtschaft und ihrer Industrien 1848–1898, 4, Wien 1899, str. 641–644.
- Pahor, Milan: Slovenska časniška govorica v Trstu in Gorici pred drugo svetovno vojno. 13 strani. (www.primorski.it/zgodovina/zgodovina.html - 2. 2. 2009)
- Prodanović, Dušan: Bibliografija stočarstva i stočnih proizvoda Jugoslavije od 1710–1956. Sarajevo 1956, 408 strani.
- Razvoj živinoreje od začetka XVIII. do konca XIX. stoletja. V: Ante Stefančič: Začetek in razvoj veterinarstva na Slovenskem do prve svetovne vojne. SAZU, Ljubljana, 1966, str. 11–27.
- Siard, Nataša, Šalehar, Andrej: Odnos do domačih živali v slovenskem okolju – nekaj zgodovinskih pričevanj. Kmetovalec, 76(2008)3, str. 15–17.
- Simonič, Franc: Slovenska bibliografija. I. del: Knjige (1550–1900). Ljubljana 1903–1905, 627 strani.
- Skoberne, Marta: Šabec Srečko, mlekarški strokovnjak in učitelj. Naklo 2007, 80 strani.
- Šalamun, Miša: Slovensko primorsko časopisje: zgodovinski pregled in bibliografski opis. V: Vilhar Srečko: Prerez zgodovine slovenskih knjižnic in knjižničarstva na Primorskem. Koper 1961, str. 25–111.
- Šalehar, Andrej: Zakoni in zakonski predpisi o živinoreji do leta 1945: prispevki k bibliografiji. Rodica, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2007, 10 str.
- Šalehar, Andrej: 140 let prvega zakona o živinoreji v Sloveniji. Kmetovalec, 76(2008)10, str. 14–16.
- Šalehar, Andrej: Prispevki k bibliografiji: slovenske knjige in tiski s področja živinoreje: izdaje do leta 1945. Kmetovalec 76(2008)9, str. 16–19.
- Šalehar, Andrej: Praktični nauki o reji ovac iz leta 1771. Kmetovalec, 77(2009)4, str. 15.
- Šlebinger, Janko, Maretič Janez: Bibliografija slovenske kmetijske literature v letih 1919–1938. Ljubljana 1939, 200 strani.
- Šlebinger, Janko: Bibliografija za l. 1917–1918. Ljubljana 1919, str. 31–46.
- Šlebinger, Janko: Slovenska bibliografija za l. 1907–1912. Ljubljana 1913, 336 strani.
- Šlebinger, Janko: Slovenska bibliografija za leto 1929. Ljubljana 1930, 85 strani.
- Umek, Ema: Kranjska kmetijska družba 1767–1787. Arhivi, 29(2006)1, str. 1–34.
- Valencič, Vlado: Organizacije za napredek agrarne proizvodnje, specialno šolstvo in strokovna literatura. V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog. Ljubljana 1970, str. 523–556.
- Zbirka strokovnih knjig iz zasebne knjižnice prof. dr. Andreja Šaleharja.

PRILOGA 1

Seznam slovenskih knjig s področja živinoreje, ki so neposredno dosegljive na dLib.si:

1. Navod, kako naj ravnaajo kmetje in cele soseske z gozdom (slovenskim soseskam in kmetom). Scheyer, Mavricij / Prevod iz nemščine, 1869, pdf dokument (6450 kB).
2. Kratki navod k vzreji domačih sviloprejk. Prevod iz nemščine, 1871, pdf dokument (1601 kB).
3. Zboljšanje gospodarstva na planinah. Trientl, Adolf / Prevod iz nemščine, 1872, pdf dokument (7746 kB).
4. Stelja in gnoj. Trientl, Adolf / Prevod iz nemščine, 1875, pdf dokument (3916 kB).
5. Zoologijski atlant. Leutemann, Heinrich / Prevod iz nemščine, 1901, pdf dokument (13 MB).
6. Sosea Razumnika prasičereja (poljudno navodilo za rejo in oskrbovanje prasičev). Steuert, Ludwig / Prevod iz nemščine, 1909, pdf dokument (20 MB).
7. Gnojnišče (kmetovavca zlati rudnik / v podúk našim gospodarjem). Wimmer, Anton / Prevod iz nemščine, 1854, pdf dokument (1011 kB).
8. Domače živinozdravstvo v boleznih konj, govedja, ovac, prešičev, koz in psov, ali nauk, kako mora ... Rohlwes, Johann Nicolaus / Prevod iz nemščine, 1856, pdf dokument (23 MB).

PRILOGA 2

Seznam knjig s področja čebelarstva, ki jih je mogoče v digitalizirani obliki naročiti na dLib.si:

1. Nauk o čebelarstvu. Janša, Anton; Rojina, Francišek V Ljubljani: Jugoslovanska knjigarna, 1922, 86 str., VII f. pril.: ilustr.; 19 cm / slv.
2. Anton Janša: slovenski čebelar: njegovo življenje, delo in doba Mihelič, Stane V Ljubljani: Čebelarstvo društvo za Slovenijo, 1934, 163 str.: ilustr.; 19 cm / slv.
3. Čebelarski zbornik. Bukovec, Avguštin Ljubljana: Slovensko čebelarsko društvo, 1944, 101 str.: ilustr.; 27 cm / slv.

4. Umno čebelarstvo: s 47 podobami. Černe, Jernej V Ljubljani: Kmetijska družba kranjska, 1895, 70 str.: ilustr.; 21 cm / slv.
5. Umni čebelar. Lakmayer, Fran V Celovcu: Družba sv. Mohorja, 1907–1908, 2 zv. (250 str.): ilustr.; 24 cm / slv.
6. Antona Janshaja zessarskiga zhebellarja Popolnoma podvuzhenje sa vsse zhebellarje. Janša, Anton; Goličnik, Janez V' Zelli: utissnenu, inu se najde per Fr. Jos. Jenko, 1792, 200 str., 7 zganj. f. pril. 8° (16 cm) / slv.
7. Temelji uspešnega čebelarstva s posebnim ozirom na vzrejo matic. Beranič, Davorin Celje: D. Beranič, 1922, 45 str.: ilustr.; 19 cm / slv.
8. [Bučelstvo: po izkušnjah in besedah retijnskega bučelarja Jožefa Oblaka spisal Fr. Levstik]. Levstik, Fran; Oblák, Jožef Ljubljana: Edmund Terpin, 1867, 48 str., 19 cm / slv.
9. Umni čebelar. Spisal - . 2. izd.. Lakmayer, Fran Na Prevaljah: [s. n.], 1922, : ilustr.; 8° / slv.
10. Bučelarstvo. Po izkušnjah In besedah bučelarja Jožefa Oblaka. Opisal Fr. Levstik. Levstik, Fran V Ljubljani: [s. n.], 1867, str. 1–48.; 8° / slv.
11. Naš panj. Opis in praktičen navod, kako naj čebelarimo v njem. Po lastnih izkušnjah za slovenske čebelarje priredil -. Pojasnjeno s 107 pod. Žnideršič, Anton Ljubljana: [s. n.], 1925, 8° / slv.
12. Anton Janša. Njegovo življenje in delovanje. Raič, Slavko [V Ljubljani]: [s. n.], 1934, 8° / slv.
13. Slovenske panjske končnice (Donesek k studijam o slovenskem ljudskem slikarstvu). Vurnik, Stanko. Ljubljana: [s. n.], 1929, [I] str., str. 157–178, 3 pril.; 8° / slv.
14. Čebelne bolezni. Verbič, Josip Ljubljana: [s. n.], 1935, : ilustr.; 8° / slv.
15. Seznam orodja in drugih potrebščin za napredno čebelarstvo Društvene čebelarne v Ljubljani, doslej Blagovni oddelek Čebelarskega društva za Slovenijo. [Ljubljana: Društvena čebelarna, 1932, 15 str.: ilustr.; 28 cm + cenik / slv.
16. II. seznam orodja in drugih potrebščin za napredno čebelarstvo Društvene čebelarne v Ljubljani, doslej Blagovni oddelek Slovenskega čebelarskega društva. [Ljubljana: Društvena čebelarna, 1939, 15 str.: ilustr.; 28 cm / slv.

PRILOGA 3

Slovenske serijske publikacije z objavami o živinoreji in čebelarstvu: izdaje do leta 1945

Naslov (kraj izhajanja)	Leta izhajanja
1. ABC KMETSKJE IN KMETIJSKE IZOBRAZBE (LJUBLJANA)	1918
2. BESEDNIK (CELOVEC)	1869–1878
3. ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE (MARIBOR)	1904 →
4. DOLENJSKA (LJUBLJANA)	1938
5. DOLENJSKE NOVICE (NOVO MESTO)	1885–1919
6. DOMAČIN (LJUBLJANA)	1913–1915
7. DOMOLJUB (LJUBLJANA)	1888–1944
8. DOMOVINA (LJUBLJANA)	1918–1941
9. EDINOST (MARIBOR)	1938–1940
10. GORICA (GORICA)	1899–1914
11. GOSPODAR (PRILOGA DOMOLJUBA)	1926–1933
12. GOSPODAR (LJUBLJANA)	1931–1932
13. GOSPODAR IN GOSPODINJA (PRILOGA DOMOLJUBA)	1934–1944
14. GOSPODARSKI GLASNIK ZA ŠTAJERSKO (GRADEČ)	1884–1918
15. GOSPODARSKE NOVICE (PRILOGA SLOVENSKEGA GOSPODARJA – MARIBOR)	1908–1914
16. GOSPODARSKE NOVICE (PRILOGA SLOVENSKEGA GOSPODARJA – MARIBOR)	1926
17. GOSPODARSKI LIST (GORICA)	1922–1928
18. GOSPODARSKI LIST (PRILOGA SOČE)	1881–1902
19. GOSPODARSKI LIST (GORICA)	1869–1879
20. GOSPODARSKI LIST za tržaško okolico (TRST)	1898–1901
21. GOSPODARSKI VESTNIK (GORICA)	1923–1928
22. ILUSTRIRANI SLOVENEČ (LJUBLJANA)	1924–1932
23. KMEČKO BRANJE (GORICA)	1929
24. KMEČKO DELO (MARIBOR)	1938–1941
25. KMEČKA ŽENA (MARIBOR)	1937–1941
26. KMETIJSKE IN ROKODELSKE NOVICE (LJUBLJANA)	1843–1902
27. KMETIJSKI LIST (LJUBLJANA)	1919–1925
28. KMETSKI LIST (LJUBLJANA)	1925–1941
29. KMETIJSKE NOVICE (LJUBLJANA)	1944–1945
30. KMETOVALEC (LJUBLJANA)	1884–1944
31. KMETOVALEC (GORICA)	1875–1877
32. KMETSKI PRIJATEL – GOSPODARSKA PRILOGA (CELJE)	1882–1884

33. KOLEDAR GORIŠKE MATICE (GORICA)	1921–1940
34. KONJEREJEC (MARIBOR)	1925–1930
35. KONJEREJEC (PRILOGA KMETOVALECA – LJUBLJANA)	1913–1922
36. KOROŠEC (KRANJ, CELOVEC)	1907–1911
37. MALI GOSPODAR (LJUBLJANA)	1939–1943
38. MATI IN GOSPODINJA (PRILOGA DOMOLJUBA)	1926–1933
39. MURSKA KRAJINA (MURSKA SOBOTA)	1932–1941
40. NARODNI GOSPODAR (LJUBLJANA)	1900–1945
41. NARODNI LIST (CELJE)	1906–1914
42. NARODNOGOSPODARSKI VESTNIK (LJUBLJANA)	1901–1903
43. NAŠ DOM (MARIBOR)	1901–1939
44. NAŠ KMEČKI DOM (PRILOGA DOMOLJUBA)	
45. NAŠE GORICE (MARIBOR)	1927–1941
46. NAZNANILA – MITTHEILUNGEN (LJUBLJANA)	1869–1882
47. NOTRANJEC (POSTOJNA)	1904–1909
48. NOVA DOBA (CELJE)	1919–1941
49. ORAČ (LJUBLJANA)	1937–1939
50. ORAČ (LJUBLJANA)	1940–1942
51. PEROTNINAR (TRŽIČ)	1906–1908
52. PERUTNINAR (PRILOGA KMETOVALECA)	1913–1914
53. PRAKTIČNA GOSPODINJA (LJUBLJANA)	1934–1937
54. PRIJATELJ ŽIVALI (LJUBLJANA)	1933
55. PRIMOREC (TRST)	1867–1869
56. PRIMORSKI GOSPODAR (GORICA)	1905–1915
57. PTUJSKI LIST (PTUJ)	1919–1922
58. REJEC MALIH ŽIVALI (ŠINKOV TURN)	1934–1939
59. RESNICA (LJUBLJANA)	1917–1918
60. RODOLJUB (LJUBLJANA)	1891–1904
61. SAMOUPRAVA (GORICA)	1906–1913
62. SLOVENEČ (LJUBLJANA)	1873–1945
63. SLOVENSKI DOM (LJUBLJANA)	1909–1914
64. SLOVENSKI GLASNIK (CELOVEC)	1858–1868
65. SLOVENSKI GOSPODAR – GOSPODARSTVENA PRILOGA (MARIBOR)	1867–1941
66. SLOVENSKI GOSPODARSKI LIST (CELJE)	1934–1935
67. SLOVENSKI KMETOVALEC, POLJEDELEC (CELJE)	1893–1894
68. SLOVENSKI MLEKARSKI LIST (LJUBLJANA)	1937–1941
69. SLOVENSKI NAROD (LJUBLJANA)	1868–1943
70. SLOVENSKI ŠTAJERC (KAMNIK, KRANJ)	1904–1905

71. SLOVENSKI TEDNIK (LJUBLJANA)	1873–1875
72. SLOVENSKI KMETOVALEC (POLJEDELEC) – (PRILOGA DOMOVINE – CELJE)	1893–1894
73. SOBOTA (KRANJ)	1937–1938
74. SOČA (GORICA)	1871–1915
75. SPORT (LJUBLJANA)	1920–1922
76. ŠTAJARSKI GOSPODAR (GRADEČ)	1869–1878
77. ŠTAJERC (PTUJ)	1900–1918
78. ŠTAJERSKI GOSPODAR (MARIBOR)	1941–1945
79. ŠTAJERSKI KMET (MARIBOR)	1894–1895
80. TRGOVSKI LIST (LJUBLJANA, TRST)	1913–1914
81. UČITELJSKI TOVARIŠ (LJUBLJANA)	1861–1941
82. UMNI GOSPODAR (GORICA)	1863–1865
83. VAŽNA SPOROČILA (CERKNICA, RAKEK)	1924
84. VEDEŽ (LJUBLJANA)	1848–1850
85. VELIKI KOLEDAR KMETIJSKE MATICE (LJUBLJANA)	1926–1937
86. ZA GOSPODARJE (MARIBOR)	1933–1937
87. ZA VSAK DAN (MARIBOR)	1937
88. ZADRUGAR (LJUBLJANA)	1924–1943
89. ZADRUŽNI VESTNIK (LJUBLJANA)	1930–1941
90. ŽIVALCA (LJUBLJANA)	1933–1939

Čebelarstvo

1. SLOVENSKA ČEBELA (LJUBLJANA)	1873–1882
2. SLOVENSKI ČEBELAR IN SADIJERJEJEC (LJUBLJANA)	1883–1889
3. SLOVENSKI ČEBELAR (LJUBLJANA)	1898 →

PRILOGA 4

Seznam slovenskih serijskih publikacij z objavami s področja živinoreje in čebelarstva, ki so neposredno dosegljive na dLib.si

Naslov (kraj izdajanja)	Leta izhajanja
1. DOLENJSKE NOVICE (NOVO MESTO)	1885–1919
2. KMETIJSKE IN ROKODELSKE NOVICE (LJUBLJANA)	1843–1902
3. PTUJSKI LIST (PTUJ)	1919–1922
4. SLOVENSKI ČEBELAR (LJUBLJANA) (ZA LETO 1898)	1898 →
5. SLOVENSKI GOSPODAR (MARIBOR)	1867–1941
6. SOČA (GORICA)	1871–1915
7. ŠTARJERC (PTUJ)	1900–1918
8. UČITELJSKI TOVARIŠ (LJUBLJANA)	1861–1941

PRILOGA 5

Seznam publikacij z zakonodajo s področja živinoreje in čebelarstva v slovenskem jeziku: izdaje do leta 1945

Naslov (kraj izdajanja)	Leta izhajanja
1. DEŽELNI ZAKONIK – KRANJSKA	1849–1918*
2. DEŽELNI ZAKONIK – ŠTAJERSKA	1864–1918
3. DEŽELNI ZAKONIK – TRST, PRIMORJE	1863–1918*
4. DRUGE PUBLIKACIJE IN URADNI LISTI	1860, 1891, 1897, 1927
5. DRŽAVNI ZAKONIK ZA KRALJEVINE IN DEŽELE, ZASTOPANE V DRŽAVNEM ZBORU (DUNAJ)	1870–1918*
6. URADNI LIST NARODNE VLADE SHS (LJUBLJANA)	1918–1929**
7. SLUŽBENI LIST KRALJEVSKE BANSKE UPRAVE DRAVSKE BANOVINE (LJUBLJANA)	1930–1945**
8. ZBIRKA ZAKONOV (LJUBLJANA)	1930

*. dosegljivo na spletnem naslovu: <http://alex.onb.ac.at/>

**. dosegljivo na spletnem naslovu: www.sistory.si/uradni-listi.html